

“No tinc clar que la solució siga estrictament la independència”

En algun moment s'havia parlat de la possibilitat que Ramon Pelegrero Sanchis (Xàtiva, 1940) fóra escollit per Òmnium Cultural per al Premi d'Honor de les Lletres Catalanes. Ell, però, assegura que no ho esperava. En tot cas, el seu conreu de la poesia catalana de diferents èpoques, d'Ausiàs March a Salvador Espriu, passant per Jordi de Sant Jordi, li ha valgut ser el primer músic a rebre aquella distinció. Això i la seua tasca de difusió de la cultura catalana, aspectes recollits també a les bases d'un guardó que admet lectures polítiques, com ara el fet de ser el sisè valencià guardonat després de Manuel Sanchis Guarner, Joan Fuster, Vicent Andrés Estellés, Enric Valor i Joan Francesc Mira. A més a més, Raimon ressalta la coincidència amb un altre guardó: la medalla d'or del Círculo de Bellas Artes de Madrid. Reconeixements previs a una sèrie de concerts programats entre el 8 i l'11 de maig al Palau de la Música Catalana, el marc, curiosament, de la concessió del premi, el dia 10 de juny. Una de les “xambes” que, segons confessa, han estat tan presents en la seua carrera. Parlem amb Raimon de tot plegat, en una petita cafeteria ubicada a uns metres de sa casa, a la plaça del Bon Succés, posant èmfasi en la llavor amb la poesia, germen del guardó de les lletres catalanes. La situació política de Catalunya i el País Valencià, lògicament, també forma part del menú de la conversa.

—Teniu un bon grapat de premis i reconeixements, però el premi de les Lletres Catalanes supose que té un valor especial. Us he vist més colpit que en altres ocasions.

—És sorprenent. Sabia que havia sortit el meu nom, però la majoria de vegades els premiats eren escriptors o lligats d'una manera clara a la idea que es té de l'escriptura: la novel·la, la poesia, el

“Amb l'edat, vénen els reconeixements”, s'excusa. Però alguns són més importants que uns altres: l'anunci del Premi d'Honor de les Lletres Catalanes a Raimon, primer músic que el rep, ha colpit el cantautor. Per la significació, pel tarannà literari, per compartir-lo amb el seus admirats Salvador Espriu o Joan Fuster. Hora de fer balanç i, també, de llançar la mirada al convuls present.

JORDI PLAY

pensament, algun historiador... Va molt lligat sempre a la idea acadèmica de la literatura. Tot i que Jordi Carbonell ja va posar el meu nom sobre la taula en la dècada dels 70. Després, una altra gent també ho va proposar, però hi havia una mica la cosa aquesta que sóc un cantant. I no hi pensava. M'ho van dir en tornar de Madrid, on vaig anar per arrebregar la medalla d'or del Círculo de Bellas Artes. En dues setmanes, dos premis importants! I després hi ha l'acte de lliurament al Palau de la Música on jo cantaré prèviament. Aquestes coses sembla que estiguen programades i, en realitat, són xambes. Al llarg de la meua vida aquestes xambes han estat constants.

—**En tot cas, el premi atorga un sentit especial als recitals del Palau.**

—No tenia aquest sentit. El Palau està tan sol·licitat que, si vols unes dates concretes, hi has d'anar amb molt de temps. Ja fa dos anys que estava dema-

nat. Tinc un projecte al cap que volia fer de fa temps però ha coincidit amb els recitals del Palau. A més, l'any passat, que hauria d'haver estat més tranquil, l'Auditori de Barcelona em va demanar fer alguna cosa amb el Salvador Espriu, i també el Círculo de Bellas Artes de Madrid. Enguany tinc això del Palau perquè pensava que l'any anterior no faria res, però resulta que no. Després dels recitals del maig sí que tallaré.

—**Què volíeu cantar al Palau? Un repertori de caire antològic?**

—Hi haurà alguna cosa nova, però si hagués tingut més temps l'any passat hauria pogut presentar més coses... Hi ha alguna cosa acabada, i algunes cançons que estem refent, coses que fa temps que no cante.

—**Hi haurà un altre disc amb cançons noves?**

—Disc, no. Sempre que faig un disc nou, que no és habitual, cante les cançons en públic diverses vegades.

—**Però el temps corre, perquè *Relotge d'emocions*...**

—Fa dos anys que es va publicar, no fa molt. El que passa és que avui el disc és una cosa que no té sentit, perquè entres per internet i tens la cançó, o dos cançons, o tot el disc per no arriba a vuit euros. El disc s'usa ara més com a promoció.

—**Heu anomenat Espriu. El premi de les Lletres té un vessant literari...**

—De valencians, en som ja prou, premiats.

—Sis.

—I dos vius.

—**Joan Francesc Mira i vos.**

—Som supervivents. De la nostra generació ja hi ha gent que se n'ha anat: [Manuel] Ardit, [Alfons] Cucó...

—**Però els altres guardonats amb el premi de les lletres que citeu eren persones més grans.**

—Sí, però era gent amb la qual tenia molt de tracte, com l'Espriu. Això, ho notes. També una altra gent que has conegut, com Francesc de Borja Moll... Mare meua: sense aquell diccionari [*diu en al·lusió a l'Alcover-Moll*] la meitat de coses no les sabríem. O el mateix Jordi Rubió, el primer a rebre'l. És una llista impressionant.

—**Espriu és el primer poeta que adapteu, no?**

—Sí, li poso música a "La cançó de capvespre" l'any 63. I la grave aquell

any juntament amb "17 anys", "Diguem no" i "Se'n va anar", que havia guanyat el Festival de Cançó del Mediterrani. Les posarem juntes perquè, si retiraven "Diguem no", havien de retirar la cançó premiada. A partir d'ací li dic a Espriu que vull fer les cançons de *La roda del temps* [el disc íntegrament dedicat a adaptacions del poeta, publicat el 1966]. L'any 65 ja estaven acabades. I a finals d'aquell any o principis del 66, perquè ja em falla la memòria, canto aquelles cançons a l'Aula Magna de la Facultat de Filosofia i Lletres davant d'un públic d'estudiants, com jo.

—**Musicar Espriu té molt de mèrit, respon a una certa lògica en el seu context, però l'operació amb els autors medievals tingué un impacte molt gran.**

—Amb Fuster n'havíem parlat, ell estava content que ho hagués fet, però també em deia que anàs amb compte, que em podia allunyar del meu públic, entre cometes, natural, el de "Diguem no", "Al vent", *Cançons de la roda del temps*, "Si un dia vols", de les cançons d'amor com "Trebollaré el teu cos". Fuster era partidari de fer-ho però en "pequeñas diócesis", que diria aquell. Primer vaig publicar un single amb "De nit a casa" i "Veles e vents" [*la primera adaptació que fa d'un poema d'Ausiàs March, de l'any 1969*]. Després vaig publicar, amb portada d'Antoni Tàpies, *Per destruir aquell qui l'ha desert* [1970], que portava quatre poemes de March, un de Jordi de Sant Jordi i un altre d'Anselm Turmeda.

—**Entre la manera d'adaptar "Veles e vents" i "Elogi dels diners", de Turmeda, hi ha una variació musical molt gran, diferents registres. Un estudi de l'estructura del poema per trobar el discurs musical que s'hi adiu.**

—I en el cas de "Veles e vents" no canto totes les estrofes, perquè hi havia alguna que podia ser reiterativa. En els clàssics hi ha algun moment de treball d'arqueologia, moments que si els poses, en lloc de subratllar la qualitat del poema pot velar-la.

—**Fins i tot heu traslladat la mètrica clàssica a alguna cançó pròpia.**

—Sí. En moltes. Possiblement, la primera és "Com un puny". També en "T'he conegut sempre igual". Quan he fet coses influïdes he intentat que es note: per exemple, en "Com un puny"

Raimon, fotografiat a Barcelona el dia de l'entrevista.

surt citat Ausiàs March, està present. Perquè no sols és un poema d'amor, hi ha tota una mètrica. En altres llocs també ho he fet això: en "Soliloqui solipsista" surt Folquet de Marsella, un trobador no massa d'allò però que té aquella frase que dic. De vegades no és fàcil, hi ha coses difícils de cantar. Per exemple els dos punts, la interrogació... O el punt i coma, que no hi ha manera. Aleshores, un ha de buscar la cosa perquè s'entengui i l'efecte de la puntuació no es perdi. Una altra gent no ho sé, però jo m'hi preocupe.

—**Preguntava per la mètrica perquè les lletres de cançons també poden ser poemes. Us considereu un poeta?**

—Jo? Nooo! [riu]. He escrit poesia i he publicat algun llibre. I des de petit escric. La poesia es pot dir de moltes maneres, també a través de la cançó, cantant. El trobador cantava les seues composicions i és un capítol important de la història de la literatura. I el joglar en cantava dels altres i alguna seua. Amb la reproducció del so, revifa una mica la idea del trobador. Són coses que em vénen al cap però que ja he pensat altres vegades. A partir de la impremta i potser una mica abans s'escrivi molta poesia per ser llegida en veu alta, perquè la majoria de la gent no sabia llegir. Jordi de Sant Jordi cantava la seua poesia, però March ja és per ser llegit, tenia

una quantitat de grups consonàntics que no eren fàcils de llegir en veu alta. Amb la reproducció del so es torna a entrar una miqueta en el món del trobador. I si un espigola, pot trobar en cançons poemes molt bons que passen inadvertits.

—**Fet i fet, hi ha un revifament de l'oralitat en la poesia.**

—Exacte. Cosa que aquí s'havia perdut.

—**Tenieu algun referent d'adaptació a la música de poesia medieval? S'havia fet alguna cosa, per exemple, amb Petrarca?**

—No, que jo sàpiga. Hi havia alguna cosa de [George] Brassens amb François Villon però adaptada al francès actual. En aquell idioma l'evolució de la llengua ha estat més forta que no pas la nostra.

—**Llavors, ho feu sense referents.**

—Sí. Jo llig Ausiàs March a la universitat, i em va impactar molt. Vaig continuar llegint i m'agrada la idea de posar música a un poeta així, tan im-

"Treballaré fins que no tindrè res a dir o la biologia s'imposarà sobre la voluntat"

mens, tan fort. Hi ha tota una quantitat de poesia seua, els poemes més llargs, que seria una operació complicada perquè hauries d'anar triant versos, amb passatges que són difícils en una lectura, imagina't cantant.

—**Aquesta tasca vostra amb els poetes és molt important però ningú escull la raó per la qual passa a la posteritat...**

—Nooo! [riu].

—**...Raimon serà per sempre el cantant de la Transició, de "Diguem no", "Al vent", els recitals mítics... Com ho porteu això?**

—No ho porte, són els altres que ho porten. Què vols que et diga? No tinc una obra molt àmplia. Tinc unes 150 cançons editades, de les quals hi ha 23 o 24 poemes d'Espriu, 17 d'Ausiàs March, dos de Roís de Corella, cinc o sis de Timoneda, dos de Jordi de Sant Jordi, més alguna cosa d'autors menors... Comptat i debatut, dec estar a la ratlla d'un 100 cançons pròpies, lletra i música. I encara estic *work in progress*, estaré treballant fins que no tindrè res a dir o estaré cansat o la biologia s'imposarà sobre la voluntat com sol passar a una certa edat. És el que hi ha. El que passa és que si no et creus la vuitena meravella del món, com jo no m'ho crec, les coses cada vegada costen més perquè no vols repetir-te, ets més exigent, vols estar com a mínim a l'altura del que has fet, si pots superar-ho millor, ho intentes; si veus que no, ho trenques... Hi ha un cert desfici. La gent? La gent ve als recitals, perquè si no hagués tingut el públic no hauria pogut viure d'aquest treball. Perquè aquí hi ha hagut gent que ha fet coses molt bones i no ha pogut viure del seu treball. Si hagués nascut ara no m'ho hauria plantejat així, però quan vaig començar, a principi dels 60, poder viure de la professió era tan important, per donar sensació de normalitat, com fer les cançons i cantar-les. Perquè si quedava en una cosa marginal... Si en català podia haver-hi sis, set, deu persones o grups que podien viure-hi com uns altres cantants d'un altre país, era molt important. Per dir: sí, senyor, en català també es pot.

—**Aquesta era la part de creació d'indústria en català: Edigsa, els Setze Jutges...**

—Era la indústria. Però Edigsa desapareix a finals dels 60 i jo i d'altres

com la Maria del Mar Bonet, o el Lluís Llach, que ho va deixar fa uns anys, portem cinquanta i tants vivint de la nostra professió. Actualment, potser no seria tan important, perquè hi ha més possibilitats, però per a la gent que començàvem en aquella època era un objectiu molt important.

—**S'acabà el franquisme, arribà la democràcia i la nova administració socialista pensà que ja no calia protestar.**

—Al País Valencià probablement no va ser així, era una cosa més àmplia. Jo vaig cantar molt més al País Valencià en els anys 80 que després. Però hi havia aquesta idea a tots els territoris de l'Estat espanyol perquè la van introduir a través dels mitjans de comunicació. No els primers dos anys, entre el 77 i el 79, quan es fan les eleccions municipals, però després diuen: aquells senyors que lluitaven contra la dictadura estaven molt bé com a lluitadors, però com a artistes són poca cosa. Els artistes són els altres, els que no estaven en contra de la dictadura. Això passava en el camp de la literatura, del cinema... I aleshores jo faig una operació que és la regravació de tot el que havia fet, *Totes les cançons* (1981), amb un llibre dins amb un estudi del Fuster, de l'Espriu i de l'Emili Gispert. Eren deu elapès, amb totes les cançons arranjades de nou. I era una operació per dir: senyors, estan dient mentides, miren el que hi ha.

—**Als anys 60, Ricardo Muñoz Suay us recomana que marxeu a Barcelona. Vist amb perspectiva, no hi havia una altra possibilitat. Però això ha condicionat la vostra relació amb el País Valencià.**

—No crec. Si m'hi hagués quedat no hauria existit. Fuster on publicava? Sort que hi havia Barcelona, perquè el que jo he fet, des de València, en els anys 60 era impensable.

—**El vostre premi coincideix amb un revifament de les estratègies anticatalanistes per part del PP valencià. Deu ser trist no rebre ni la telefonada de la consellera de Cultura...**

—Alberto Fabra m'ha enviat un telegrama de felicitació. Em felicitava pel premi del Círculo de Bellas Artes i pel de les Lletres Catalanes.

—**Això ja és.**

—Home! És la primera vegada.

“Al vent”, els tres acords i el ‘punk’

Amb certa lleugeresa, li plantejem a Raimon si “Al vent”, un crit de llibertat, un trencament amb el sistema, una cançó composta amb tres acords, directa i urgent, es podia considerar la primera cançó *punk*. Riu, de manera molt educada, abans de desmuntar aquesta visió alternativa de la mítica cançó. “Al vent no és *punk*, El que sí que tenia era un context amb el qual trencava molt, amb el tipus de cançó que se solia escoltar, al que se sentia per la ràdio: el bolero, la *copla*, el rock, la balada. I no contava cap història”. Insistisc en el tarannà trencador de la cançó i en el fet d'haver-se fet amb tres acords, com molta de la producció *punkie*. “Es va fer amb els acords que em sabia, després vaig aprendre'n molts més. Jo no hi pensava, me la vaig trobar a la gola. No tenia previst fer una cançó ni sabia el que feien aquí els Setze Jutges, que estaven molt més influïts per la cançó francesa. De fet, la primera vegada que la vaig cantar entre amics em preguntaren de qui era, si l'havia traduït de l'anglès”. Era “Al vent” una mica rock, almenys? “Això sí”, atorga amb un punt d'orgull pel fet diferencial.

—**Cap president valencià no ho havia fet abans de Fabra?**

—No.

—**I l'alcalde de la vostra ciutat, Alfonso Rus?**

—No crec que se n'haja assabentat. Ell està per unes altres històries [*somriu*].

—**Quan el vostre homenatge a l'Ajuntament de Barcelona, pel 50è aniversari del primer concert a la ciutat, enviaren dues regidores.**

—I l'alcalde em va telefonar.

—**En tot cas, les relacions no estan normalitzades.**

—Home, cada vegada que cante a Xàtiva he de llogar el teatre! És l'únic poble del País Valencià on em fan llogar el teatre, a tot arreu em contracten. Fins i

tot a Madrid. Quan vaig a Xàtiva no, és el que hi ha. El que no puc és entrar en un joc d'estupideses i perdre temps en coses d'una obvietat absoluta.

—**La historiadora Anna Sallés, membre del jurat d'Òmnium, destacava la vostra tasca en favor de la unitat lingüística.**

—Jo he intentat fer una llengua que es veiés clarament que venia de València, tota la meua fonètica és valenciana, però anar eixamplant a poc a poc el vocabulari. Hi ha qui s'ha fixat en això, com Josep Palomero, que té uns estudis que estan molt bé. Si aquesta consciència d'unitat lingüística hi fos, no hauria tractat de fer una llengua el més apta per ser entesa a tots els territoris de parla catalana, això està fet a consciència.

—**El premi s'anuncia en un moment convuls també a Catalunya. El tema sobiranista us el mireu amb prevenció. Això, ho fa l'edat?**

—Ho fa el parar-te a pensar. L'altre dia llegia en una entrevista a Feliu Ventura en *Enderrok* que li preguntaven com es veia el procés des de València. I ell contestava que ja notàvem els danys col·laterals. Pot haver-hi un excés d'anticatalanisme que a València sempre fa una mica de... Després, tot això s'ha de traduir en vots. Si no ens deixen votar la pregunta en qüestió, aleshores s'ha de votar en unes eleccions. Què? Alguna de les opcions que done la majoria sobiranista al Parlament. Ara, que la solució siga estrictament la independència, tampoc ho tinc jo clar. No he estat mai independentista perquè mai m'ho havien posat davant, però no sé si és la millor solució en les circumstàncies actuals. Com s'està plantejant el tema hauria de ser-ho, però tot açò es fa en un context no sols d'Estat espanyol. Totes aquestes coses me les pose com a reflexió. El meu plantejament és intentar racionalitzar la situació per a mi, perquè a l'hora de la veritat sóc jo qui ha de votar.

—**Potser us ho mireu des de la perspectiva del País Valencià.**

—Sí. Al País Valencià hi ha possibilitats que es trenque alguna cosa més del que s'hauria de trencar. Des d'aquí, possiblement no m'ho plantejaria. Però des d'allà sí, és lògic. Jo no he deixat mai de ser valencià. Aleshores ho mire des d'aquesta consciència meua.

Xavier Aliaga